

Zundert, inspiratie voor Van Gogh

naar het boek Vincent van Gogh, herinneringen aan zijn jongensjaren
van Marleen van Aert-Francken

*Veel van de motieven hier zijn - qua karakter -
absoluut hetzelfde als in Holland,
het verschil zit in de kleur...”*

Vincent aan Theo, Arles, 14 mei 1888, VGL 610

Wandelroute

Geboortepark, Markt 26, Zundert

Start voor de geboortepark. Bij de luisterpaal kunt u extra informatie beluisteren.

Het middelste gebouw op deze foto was sinds 1619 de pastorie (en oorspronkelijk ook het kerkgebouw) voor de protestantse gemeente. Vader Theodorus Van Gogh kwam als 25ste, ongehuwde, dominee in Zundert wonen, samen met zijn jongere zus Mietje. Zij kwam mee om voor het huishouden te zorgen. In 1851 trouwt Dorus met Anna Carbentus. Al hun 7 kinderen werden in het huis geboren.

Het geboortehuis werd rond 1903 afgebroken en er kwam een nieuwe pastorie voor terug. Deze is nu onderdeel van het Vincent Van Gogh huis. Op 30 maart 1953 werd - ter ere van Vincents 100ste geboortedag - een gedenksteen in de muur gemetseld, gemaakt door Daniël Cornelis Steenbergen.

Geboortehuis Vincent van Gogh, Zundert, Reissig Ferdinand, 09-05-1900, Van Gogh Museum Amsterdam, (Vincent van Gogh Stichting)

Opdracht 1: Welk dier staat er op de gedenksteen?

Tuin achter het geboortehuis

Tip: Indien u het Vincent van Gogh-huis bezoekt, bezoek dan zeker ook de tuin achter het Van Gogh huis!

De tuin werd ingericht door Vincents moeder aan de hand van het boek 'Voyager autour de mon jardin'. Het was een romantische tuin met paadjes en bloemperken. Achterin de tuin was een bleekveldje. Verder waren er bessenstruiken, frambozen en fruitbomen in de tuin. In Arles schildert Vincent *Herinneringen aan de tuin in Etten*. De paadjes en bloemborders doen heel erg denken aan de tuin in Zundert, net als bij het schilderij *Tuin in Auvers*.

De familie had een eigen waterput. Deze staat vlak achter het gebouw. De tuin in Zundert is ongeveer 15 jaar geleden gereconstrueerd door de vrijwilligers van het Vincent van Gogh huis.

Tuin achter de pastorie rond 1904
Collectie: Arjan Bakx

Tuin in Auvers, Vincent van Gogh, Auvers-sur-Oise 1890
Privé collectie Pierre Vernes en Edith Vernes-Karaoglan, Parijs

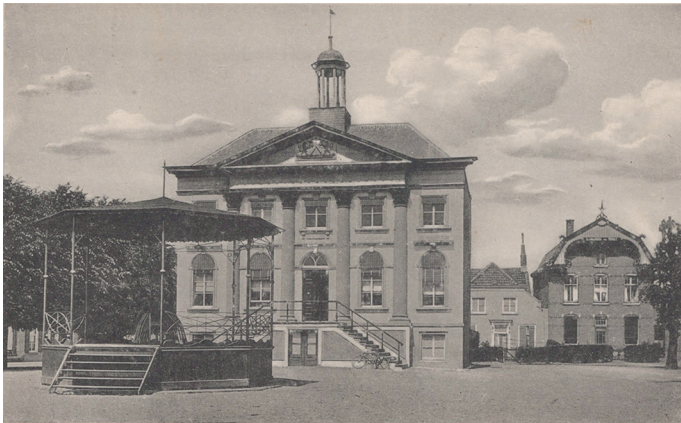
Raadhuis, Markt 1, Zundert

Ga staan ter hoogte van de vroegere 'achterom' / het poortje van het geboortehuis (dit is aan de linkerkant van het museum tussen Markt 25 en Markt 26). Draai je om richting raadhuis.

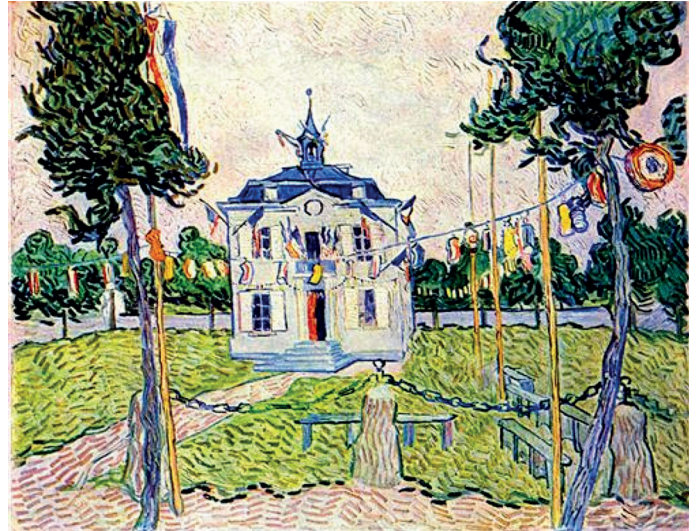
Vincent vond het gemeentehuis van Auvers-sur-Oise zo op het raadhuis van Zundert lijken. Veertien dagen voor zijn overlijden schilderde hij het, volgens de overlevering vanaf het terras van Auberge Ravoux waar hij toen verbleef. Vanaf het terras zag hij het gemeentehuis van Auvers echter vanaf de zijkant. Hij schildert het echter nagenoeg frontaal, exact met hetzelfde perspectief zoals hij het raadhuis in Zundert altijd zag wanneer hij het plein op kwam lopen.

Rond 1960 werd het raadhuis van Zundert afgebroken en volledig opnieuw opgetrokken. Het werd toen ongeveer 6 meter naar achteren geplaatst en de voorgevel werd volledig herbouwd.

Opdracht 2: Wat heb je allemaal nodig om te kunnen schilderen?

Gemeentehuis Zundert, Uitgeverij Willem Vorrsselmans, Zundert, 1916, Collectie Arjan Bakx

Het gemeentehuis van Auvers, Vincent Van Gogh, 14 juli 1890, particuliere collectie.

Nederlands Hervormde kerk, t.h.v. Auvers-sur-Oise straat

Ga rechtsaf richting het Vincent Van Gogh Plein en volg de weg tot links van het kerkje. Vooraan in de Auvers-sur-Oise straat heb je een oude toegangspoort aan de rechterkant.

Tip: In de zomermaanden is de kerk op zondagmiddag open voor bezoek.

Ga voor de poort staan en bekijk de tekening hiernaast. U staat hier op de plek van de oude toegangsweg. Ziet u de overeenkomsten? Vincent tekende op dat moment de Oude Toren in Nuenen. Hij gaf de Oude Toren van Nuenen ramen, die er in werkelijkheid niet zaten...

In 1805 bouwde de protestantse gemeenschap deze kerk. In verschillende brieven wordt ze vernoemd o.a.:
"... Gij en ik, wie weet of wij elkander nog niet eens de hand drukken zoals ik mij dat van Pa en Oom Jan herinner in het Zundertsche kerkje, eens toen Oom van de reis terugkwam en er in hun beider leven veel was voorgevallen, en zij als het ware nu vasten grond onder de voeten voelden..."

Vincent aan Theo, Amsterdam, 12 Juni 1877, VGL nr. 120

Kerkhof in de winter, Vincent Van Gogh, Nuenen 1883
Van Gogh Museum, Amsterdam, (Vincent van Gogh Stichting) foto: Pubhist.com

Loop naar het pleintje. Daar staat het beeld van Vincent en Theo van Ossip Zadkine. Op de sokkel staat een stukje van zijn laatste brief.

Opdracht 3: In welke taal werd deze brief geschreven?

Kerkhof Protestantse kerk, Vincent van Goghplein 1

Loop door de (huidige) poort richting het kerkje. Rechts, naast de aanbouw vindt u het grafje van het overleden broertje Vincent van Gogh.

Het broertje met de naam Vincent Van Gogh kwam exact 1 jaar voor de schilder Vincent Willem levenloos ter wereld. Het was het eerste kindje van Theodorus en Anna van Gogh. Het graf kreeg een steentje, zeer ongebruikelijk voor een kindergrafje uit die tijd.

Wanneer het dochtertje van Hermanus Tersteeg overlijdt, 2 maanden oud, schrijft Vincent hem:
“... Mijn Vader heeft ook gevoeld wat dezer dagen in U zal zijn omgegaan, onlangs stond ik nog des morgens vroeg bij het grafje op het kerkhof te Zundert waarop staat: Laat de kinderzens tot Mij komen want derzulken is het koningrijk Gods...”

Vincent aan Herman Tersteeg, Amsterdam, 3 August 1877, VGL nr. 124

De tekening van het kerkhof heeft Vincent gemaakt in Drenthe waar hij enkele maanden verbleef. Na uitgebreid onderzoek geconcludeerde men dat het torentje in ieder geval niet in Drenthe thuis hoorde. Het kerkje in Zundert had in Vincents jeugd door geldgebrek nog geen klokje. Vincent tekent hier een leeg torentje, net zoals hij in Zundert altijd heeft gezien.

Kerkhof Drenthe, Vincent van Gogh, 1883, briefschets brief 387, Vincent van Gogh Museum Amsterdam, (Vincent van Gogh stichting) Foto: Pubhist.com

Opdracht 4: Welk jaartal staat er op het grafje?

Voormalige kosterwoning, Sint Elisabethlaan 1A

Loop via de stapstenen richting de tuin van de kosterwoning. Tip: De exposities zijn vrij toegankelijk!

In 1862 werd, op aanraden van Theodorus van Gogh, de voormalige kosterwoning gekocht en opgekappt door de Nederlands Hervormde kerk. Er werd geld ingezameld voor de restauratie, waarvoor ook hij 10 gulden schonk. Tot enkele jaren geleden was er achter het huisje een moestuin, net zoals die er in Vincents tijd was.

In 2008 werd de kosterwoning gerestaureerd door De Stichting Van Gogh & Zundert en als artist-in-residence plek in gebruik genomen. Deelnemende kunstenaars mogen een maand lang in het huis logeren en aansluitend een expositie geven in het naastgelegen atelier.

Loop rechts naast de kosterwoning naar voren toe. Aan de rechterkant vind u nog een RWB luisterpaal.

De tuintjes, de beukenheggen

Loop links richting Willaert. Ga vlak achter het flatgebouw naar rechts richting de tuintjes. Je komt vanzelf op een pad tussen 2 beukenhagen. Volg dit pad naar links naast de begraafplaats.

Achter de huizen werden de moestuinen en akkers in Zundert omringd door beukenhagen. Zo was er al sinds de middeleeuwen een gangenstelsel ontstaan rond de dorpskern. Een deel van deze 'tuintjes' zijn er nog steeds. We weten dat Vincent altijd via deze tuintjes richting de beek liep. Het was zijn favoriete terrein om torretjes en vlinders te vangen. Ook de vogelnestjes werden hier verzameld. Later zou hij deze ook schilderen.

In het laatste jaar van zijn leven schilderde Vincent een collectie schilderijen die hij 'herinneringen aan het noorden' of 'herinneringen aan Brabant' noemde. Hierop zijn deze beukenheggen te zien voor en achter de huizen.

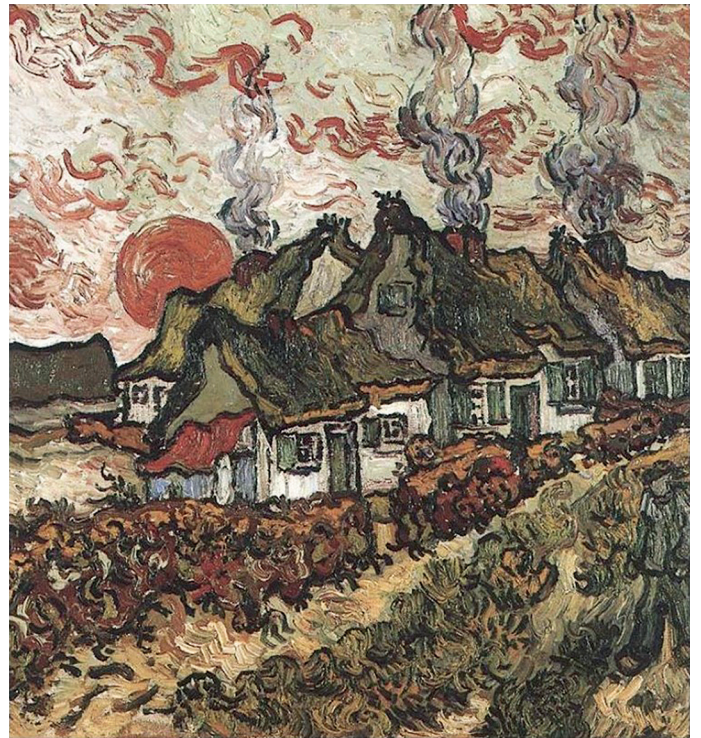
"... En terwijl ik op 't ergst ziek was heb ik toch nog geschilderd, o.a. een souvenir van Brabant, hutten met mosdaken en beukenheggen..."

Vincent aan zijn moeder en Willemien, Saint-Rémy-de-Provence, 29 April 1890, VGL nr. 864

De huizen aan de Molenstraat hadden in Vincents jeugd langgerekte moestuinen tot aan de Burgemeester Manderslaan. De paadjes en beukenheggen liepen daar doorheen.

Opdracht 5: welke kleur hebben de beukenheggen nu?

Huisjes bij zonsondergang ('Herinnering aan Brabant') Vincent van Gogh, Saint-Rémy-de-Provence, 1890, Privécollectie

Loop rechtdoor richting de Burgemeester Manderslaan. Opgelet!!! Oversteken, even naar links en gelijk weer naar rechts (Laarpark).

Vruchtbare akkers langs de Aa of Weerijis

Zundert is ontstaan op een zandrug. Vanaf de Burgemeester Manderslaan richting de Aa of Weerijis lagen hier de voormalige koren- en roggevelden.

"... want de herinnering aan vroeger kwam bij mij op, o.a. hoe dikwijls hebben wij zoo in de laatste dagen van Februarij met Pa gewandeld naar Rijsbergen enz. en de leeuwrik gehoord boven de zwarte akkers met het jonge groene koren..."

Vincent aan Theo van Gogh, Dordrecht, 7 en 8 februari 1877, VGL nr. 102

Opdracht 6: Kijk eens naar de lucht. Welke kleuren zie je allemaal?

*Korenveld met patrijs, Vincent van Gogh, Parijs 1887
Van Gogh Museum, Amsterdam (Vincent van Gogh Stichting)
foto: Het Geheugen Delper*

Knotwilgen

U komt op een klein kruispuntje. Steek over en kijk naar de rechterkant.

Vincent van Gogh tekende en schilderde veel knotwilgen. De uitlopers kon men gebruiken om manden te vlechten. Het dikere hout werd gebruikt als brandstof, voor de stelen van gereedschappen of om klompen van te maken. De schillen werden gebruikt als bindtouw en de wilgenbast als pijnstillend en koortswerend middel.

"... die oude knotwilgen, ge hebt er zelf een sepia van. Hoe mooi die boomen nu zijn kan ik U niet zeggen. ..."

Vincent aan Anthon van Rappard, Etten, 12 okt 1881, VGL nr. 174

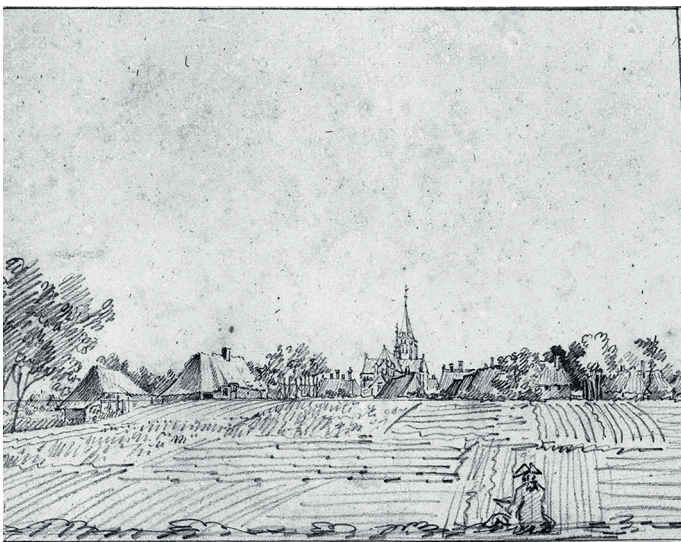
De Sterrennacht en het dorp dat er niet thuis hoort...

Loop over de brug naar de andere kant en loop iets naar links. Net voordat je weer de velden zou inlopen, draai je om richting het dorp. Je ziet de huidige kerktoren. Rechts daarvan stond de oude kerk van Zundert. In Vincents jongensjaren stonden tussen deze locatie en de kerk alleen maar enkele boerderijtjes ter hoogte van de oude Gasthuisstraat.

Vincent van Gogh schilderde *de Sterrennacht* in de inrichting van Saint-Rémy-de-Provence. Echter: de stad kon hij vanaf zijn kamer niet zien liggen (je zag alleen de bergen) én Saint-Rémy was toen al een stadje van ongeveer 6000 inwoners, geen kerkje met een paar huizen. Bovendien leek de kerktoren niet op de kerktorens in de omgeving..

Het uitzicht in Zundert is intussen compleet veranderd. Er is een nieuwe kerk gebouwd links van de oude kerk die Vincent nog heeft gezien. Alle bebouwing in de Oude Gasthuisstraat is vervangen en er is een compleet nieuwe straat en woonwijk verrezen tussen het dorp en deze plek. Toch hebben we een beeld van destijds: in 1777 tekende Dirk Verrijck deze plek, een eeuw voor Vincents *Sterrennacht*. Ziet u de overeenkomsten?

Wanneer je inzoemt op de 3 huizen/schuren op de voorgrond, zie je deze ook bij Verrijck. Ook het huis links van de kerk komt overeen met de tekening van Verrijck. Het hoogteverschil met het dorp Zundert is vanaf hier ongeveer 6 meter, wat bij de zittende Verrijck beter te zien is. Vincent liep hier, terwijl Verrijck op de voorgrond van de tekening zit. Er staan nog steeds bomen aan de linkerkant van deze plek. Het lijkt er op dat Vincent in het Franse landschap zijn Zundertse geboortedorp heeft geschilderd.

Gezicht vanaf de Gasthuislaan naar de dorpskom te Zundert, Dirk Verrijck, 1777
collectie: beeldbank WBA & uitsnede (onder)

De Sterrennacht, Vincent van Gogh, Saint-Rémy-de-Provence 1889
Museum of Modern Art, New York, VS & uitsnede (onder), foto wikipedia

“Als ware ze in Zundert of Calmpthout geschilderd...I”

Vincent aan zijn moeder, Saint-Rémy-de-Provence, 9 of 10 december 1889, VGL nr. 826

Loop terug over de Aa of Weerijs. Ga daarna gelijk linksaf en volg de beek een tijdje.

In Vincents jeugd lagen hier in het beekdal de vruchtbare beemden (grasland). In de winter vaak te nat en drassig, maar in de zomer vruchtbare grond. De Aa of Weerijs werd in de 20ste eeuw recht(er) getrokken. Voordien was het een zeer kronkelende beek.

De *Rode Wijngaard* was een van de schilderijen die Vincent zelf met Zundert en Calmpthout associeerde. Het was het enige schilderij wat hij tijdens zijn leven verkocht zou hebben aan Anna Boch.

Opdracht 7: Wat hoor je hier allemaal?

Rode wijngaarden in Arles, Vincent van Gogh, 1888
Pushkin State Museum of Fine Arts, Moskou. Foto: Wikipedia

“Als ware ze in Zundert of Calmpthout geschilderd...II”

Vincent aan zijn moeder, Saint-Rémy-de-Provence, 9 of 10 december 1889, VGL nr. 826

Na +/- 200 m ziet u een perceel grond, omzoomd met beukenheggen. De afrastering van de percelen in Vincents jongensjaren gebeurde op exact dezelfde manier. Enerzijds om het eigen vee op het eigen perceel te kunnen houden, anderzijds om het wild buiten te houden.

In Saint-Rémy-de-Provence schilderde Vincent *Korenveld bij zonsopgang*. De omheining daar waren stenen muren. Toch had ook dit schilderij, volgens Vincent, net zo goed in Zundert of Calmpthout geschilderd kunnen zijn.

Opdracht 8 : Kijk eens goed rond bij de moestuinen: zie je iets geels, iets blauw en iets rood?

Korenveld bij zonsopgang, Vincent van Gogh, Saint-Rémy-de-Provence, 1889,
Privé collectie

Loop even terug om door het pad bij de moestuinen terug te lopen naar de Oude Gasthuisstraat, rechtdoor richting de Burgemeester Manderslaan. Bij de Burgemeester Manderslaan oversteken (opgelet!!!) Pastoorsdreef volgen. Bij de Molenstraat, ga rechtsaf.

Oude kerk Zundert

Naast de huidige kerk staat nu het Cultuur Centrum Zundert. Op deze locatie stond in Vincents jongensjaren de oude kerk. De toren stond ongeveer ter hoogte van het Heilig Hartbeeld nu. Deze leek erg op de Oude Toren van Nuenen die Vincent heel vaak heeft vastgelegd. Er stond echter geen haantje op de Oude toren, wel op de kerk van Zundert. Ook waren in Nuenen verschillende galmgaten dichtgemetseld, hij schilderde ze hier open.

In de Zundertse kerk staat een tabernakel en verschillende beelden naar een ontwerp van Rubens, een schilder die Vincent zeer bewonderde.

Groet uit Zundert
C. Franken, Foto van AC, 1907, eigen collectie

De Oude Toren van Nuenen, Vincent van Gogh, 1885,
Kunsthauus Zurich

Loop recht door richting de Markt/ Geboortehuis

Extra: De Akkermolen, Akkermolenweg 13

Op +/- 1km vindt u de Akkermolen. U kunt hier te voet, met de fiets of auto naar toe. De Akkermolen is een standaardmolen. Deze draait volledig rond zijn as. Deze molen was destijds goed te zien vanaf zijn ouderlijk huis.

In Parijs vereeuwigde Vincent meermaals de Moulin de la Galette, een vergelijkbare molen. Eigenlijk was dat een uitkijktoren en uitgaansgelegenheid. Zijn tijdgenoten Pierre-Auguste Renoir en Henri de Toulouse-Lautrec schilderden de feestelijkheden in en rond de molen. Vincent concentreerde zich altijd op de moestuinen en de velden er om heen en negeerde het publiek...

Tip: Als de molen draait en op zondagmiddag is hij open voor publiek. Hij is dan vrij toegankelijk.

Le Moulin de La Galette, Vincent van Gogh, Parijs 1886
Privé collectie

Meer weten, contact of een review achterlaten?

Deze wandelroute wordt u gratis aangeboden. De route van geboortehuis naar geboortehuis is ongeveer 2 km. Een extra wandeling naar de Akkermolen is +/- 2km extra. Voor de kinderen zijn er enkele vragen/ opdrachten bij gevoegd. Veel plezier!

Deze uitgave mag enkel gekopieerd voor eigen gebruik. In andere gevallen: enkel met bronvermelding én toestemming. Dit boekje is gebaseerd op het boek: *Vincent van Gogh, herinneringen aan zijn jongensjaren*. Hierin wordt de invloed van zijn geboortestreek op Van Goghs werk beschreven (brieven, schilderijen en tekeningen). Dit geeft een nieuwe visie op zijn werk en zijn geboortestreek.

vincentvangogh-herinneringenaanzijnjongensjaren.nl

